

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINA — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

APARE ODATA PE SAPTAMANA SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESOU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. CERBAN, G. MEITANU,
N. POLIZU-MICȘUNESTI, G. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
PRIM-REDACTOR

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

Paul Negulescu. — *Unificarea legilor privitoare la organizarea și administrațiunea comunelor urbane.*

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție, secția III.* — Impă țeală. — Comoștenitori. — Creditori. — Intervenție. — Opoziție la partaj. — Colușiune. (Gh. Manolescu cu V. Popușoae).

Secția III. — *Sechestru asigurător.* — *Materie comercială.* — Cerere de ridicare. — Cauțiune. — Cuantumul la care trebuie îndatorat debitorul. — *Notă de George Iuliu.* (Banca Moldovei cu Leon Leibovici).

Unificarea legilor privitoare la organizarea și administrațiunea comunelor urbane.

PARTEA II-a

ANALIZA PROIECTULUI 1)

Cred că acestea ar trebui să fie principiile de care legiutorul ar trebui să țină seama când vrea să facă o bună lege comună.

Să examinăm față de aceste principii proiectul de lege pentru unificarea administrativă depus pe biroul parlamentului de d. general Văitoianu, actualul ministru de interne.

Proiectul de lege se ocupă de organizarea atât a județului cât și a comunelor urbane și rurale. Or, punerea pe același picior a comunelor rurale și a celor urbane este, după mine, nepotrivită.

Luată de pildă art. 239, 240, 241 din proiect, cum se poate concepe ca într'un oraș mare, cum ar fi de pildă București, Timișoara, Cernăuți, etc. consiliul comunal sau delegațiunea permanentă să nu poată face o închiriere nici măcar a unui chioșc fără aprobarea ministerului, întocmai ca în comunele rurale. Noi credem că în orașe, mai ales în cele mari se vor găsi în administrațiunea comunală oameni cu mare experiență, ceea ce mai cu greu se poate întâmpla la sate unde oamenii ocupându-se cu plugăria, nu au experiența afacerilor ca cei din marile orașe.

Proiectul de lege stabilește ca reprezentanță a intereselor obștești din comună Consiliul comunal ales de corpul electoral prin scrutin pe listă, vot egal obligator și reprezentarea minorității (art. 20 lit. a).

1) A se vedea prima parte în numărul precedent.

Proiectul nu admite dreptul electoral și femeilor, ele nu sunt nici alegătoare, nici eligibile.

O dispozițiune foarte bună găsim în art. 20 lit. b în care se recunoaște dreptul pentru camerele de comerț, industrie și muncă să desemneze câte un delegat din sânul lor pentru a funcționa ca consilier comunal. Evident că o asemenea dispozițiune e foarte bună, ar intra oameni cu experiența afacerilor în consiliu, dar o asemenea desemnare nu e posibilă de cât în orașele unde sunt camere de comerț și apoi numărul acestora e foarte redus. Dar legea în același articol lit. c. și art. 24 adaugă că consiliile comunale îndată după depunerea jurământului *cooptează prin vot secret consilieri femei, care vor intra în compunerea lor.*

Pentru a fi cooptate femeile trebuie să aibă 30 ani.

Ideia de a introduce femei în administrațiunea comunală e foarte bună, după cum am arătat în prima parte a acestei lucrări. Nu admitem însă redactarea acestui text. După noi ar trebui să facă parte din consiliu bărbați sau femei recunoscute capabile de a se ocupa de gospodăria comunei. Textul proiectului admite însă că numai bărbații au drept de a fi eligibili ca consilieri comunali, iar că o dată aleși au obligațiunea de a coopta un număr de femei anume determinat de lege, variind de la 3-9. Proiectul nu stabilește nici un criteriu după care să se facă cooptarea. S'ar părea că cineva numai prin faptul că e femeie și că are vârsta de 30 ani poate fi cooptată. Când e vorba de o administrațiune, la care se cere muncă și pricepere, nu poate fi vorba de sex (vezi mai sus litera c).

Femeile au ca și bărbații o inteligență, ele pot avea ca și bărbații o cultură, ele pot avea o profesiune, ele pot fi pricepute, foarte pricepute în această profesiune; ele ar putea să-și facă o ocupațiune din alinarea suferințelor altora și prin bunătatea inimii lor, prin devotamentul lor pentru frumoasa operă de altruism căreia și-au închinat activitatea, au căpătat un nume, o reputațiune care trece peste comunele muritoare.

Asemenea femei care prin inteligența și priceperea lor sau prin valoarea lor morală pot fi folositoare pentru conducerea comunelor, ar urma să fie cooptate.

Noi credem că aceasta trebuie să fi fost și ideia autorului proiectului, dar în grabă a dat o redacțiune nenorocită care ar putea produce mari neajunsuri.

Am arătat părerea noastră că trebuie acordat femeii

lor dreptul de a fi alegătoare și eligibile la comună, iar când e vorba de membrii cooptați sau desemnați într-alt mod, alegerea să se facă dintre persoanele cele mai meritorii, fără a se ține seamă de sex.

Să examinăm dacă proiectul respectă dezideratele constituționale de a se asigura autonomia comunală.

Proiectul admite posibilitatea pentru ministru de a dizolva consiliile comunale în urma unui raport al unui inspector administrativ (art. 437, 438).

Noi cerem pentru a se asigura nepărtinirea ca consiliul superior administrativ reorganizat să ancheteze și să judece dacă urmează să se dizolve consiliul comunal. Decretul regal de dizolvare s'ar da pe baza acestei decizii.

În afară de aceasta, proiectul admite o tutelă excesivă. Nici un act de închiriere sau arendare nu poate fi făcut de consiliu fără aprobarea ministerului (art. 239), vânzările de imobile, cedări gratuite de imobile, schimburi, ipoteci, transacțiuni și compromise, renunțări și recunoașteri de drepturi imobiliare, când valoarea acestor imobile e mai mică de o treime din venitul anual ordinar, aceste acte se fac de autoritatea comunală fără aprobare, iar dacă e mai mare de o treime, aceste acte făcute de autoritatea comunală au nevoie de aprobarea ministerului de interne pentru comunele urbane reședințe (art. 240). De asemenea, când e vorba de transacțiuni privitoare la averi mobiliare, aceste acte făcute de autoritatea locală sunt valabile fără aprobare, dacă valoarea transacțiunii nu depășește jumătate din veniturile anuale ordinare ale bugetului (art. 241).

Vedem o curioasă concepțiune: se admite că toate arendările și închirierile sunt supuse aprobării, pe câtă vreme când e vorba de vânzări și alte acte de dispozițiune relative la imobile se lasă consiliului dreptul de a decide definitiv, dacă valoarea imobilului nu depășește o anumită cotă din venitul anual al comunei. Spre exemplu: o comună are un venit de 100 milioane lei, consiliul poate să vândă un imobil având o valoare de 30 milioane fără autorizare, autoritatea comunală însă nu poate să închirieze fără aprobare un chioșc pe care nu l'ar putea închiria de cât cu 2—3000 lei.

De mirare că redactorul proiectului nu a ținut seamă de distincțiunea între actele de dispozițiune și de administrațiune, nu s'a gândit că cele d'ântăiu sunt mult mai periculoase de cât cele din urmă.

Când este vorba de averea mobilă, comunele sunt libere să vândă, să o schimbe, să o depue în gaj. Pentru toate aceste acte ele nu au nevoie de aprobare; când însă e vorba de transacțiuni privitoare la averea mobilă, care ar reprezenta jumătate din veniturile ordinare ale bugetului, se cere aprobare (art. 241).

Care au fost considerațiunile care au călăuzit pe redactorul proiectului în formularea acestor articole? Probabil că redactorul, un funcționar al ministerului, a vroit să aducă la minister spre aprobare actele cele mai numeroase (arendările și închirierile); de și legea din 31 Iulie 1894 privitoare la comunele urbane era mai largă, mai liberală, art. 83, 84) și a fost mai larg cu actele mai puțin dese. Socotiți numărul imens de închirieri și arendări pentru care vor trebui referate, adrese, prin urmare o corespondență inutilă, dar foarte mare, care va legitima un mare număr de funcționari

nou, căci importanța unui serviciu se socotește și după numărul hârtiilor intrate și esite.

Sunt de asemenea supuse tutelei: declarațiunile de utilitate publică în vederea exproprierii (art. 117), planurile pentru așinierea străzilor și pietelor (art. 110), regulamentele (art. 333), bugetul (267).

Art. 446 din proiect spune că în cazurile în care autoritatea superioară are un drept de control asupra deliberărilor consiliilor comunale sau actelor primarului, ea trebuie să se pronunțe în termen de o lună de când i s'a adus la cunoștință actul sau încheierea. Proiectul nu prevede nici o sancțiune în caz de întârziere. S'ar putea admite cel mult o pedeapsă disciplinară în contra funcționarului, care a provocat întârzierea. Credem însă că ideia autorului proiectului a fost alta: probabil că el a vroit că, după expirarea termenului, încheierile consiliului comunal devin executorii, ca și cum ar fi fost aprobate. Dacă s'ar admite această idee, comunele ar avea cel puțin siguranța că întârzierea în rezolvarea afacerilor lor nu va dura mai mult de o lună. Cu sistemul proiectului întârzierea poate să dureze un termen îndelungat.

Ministerul își rezervă dreptul de a anula încheierile consiliilor comunale (art. 70, 320, 321, 322) sau de a le suspenda (art. 325). Și aci proiectul stabilește, când e vorba de anulare, că autoritatea chemată să se pronunțe asupra anușării (pentru comunele reședințe de județe ministerul de interne) trebuie să decidă în termen de 30 zile, iarăși fără să pună nici o sancțiune. Autorul proiectului ar fi putut avea în vedere partea finală a art. 35 din legea de la 31 Iulie 1894, care după ce stabilește că ministerul trebuie să se pronunțe în termen de 30 zile dela primirea cererii sau de la depunerea deliberațiunii la minister, adaugă: după trecerea acestui termen deciziunile devin executorii.

Să examinăm dacă acest proiect apără ideia de stat național român, sau dacă din contră dă elementelor de origină străină dominațiunea completă în administrațiunea orașelor.

Am rătăcit că elementul românesc deși într-o majoritate covârșitoare, se află mai ales la țară; în unele teritorii, orașele, mai ales cele mari, sunt locuite în majoritate de elemente etnice străine. Trebuia, astfel fiind condițiunile, ca Românii de origină ce ar veni la oraș să aibă cât mai repede posibilitate de a fi alegători și eligibili. Or, art. 371 pune o stavilă, el stabilește că pentru a fi alegător comunal trebuie ca un cetățean să aibă: 1) „domiciliul real” în comună de cel puțin 2 ani înainte de formarea listelor; 2) să dovedească la înscriere că are o ocupațiune, o profesiune sau mijloace cunoscute de trai; 3) să aibă vârsta de 25 ani.

Să examinăm acum cerințele art. 371 față cu art. 2 din legea pentru alegerea consiliilor comunale din 15 Iunie 1886 așa cum a fost modificată în 1895. Acest articol spune că un cetățean român pentru a fi alegător comunal trebuie: a) să aibă etatea de 21 ani; b) să aibă un domiciliu real sau o reședință de 6 luni în comună; c) să plătească o dare cât de mică către stat sau să fie legalmente scutit, Art. 3 alin. 2 adaugă că „cei ce știu să scrie și cetii sunt scutiți de cens”.

Din comparațiunea acestor texte se vede clar că proiectul îngreunează situațiunea. Un român, venit de la țară la oraș, în Temișoara de pildă, având vârsta de

22 sau 23 ani, care a loquit în oraş un an, nu va putea fi alegător după proiect, dar ar fi putut dacă se mențineau dispozițiile din legea veche; un român absolvent a 4 clase primare vine în oraş, şade de mai multă vreme în oraş, dar nu are o profesiune sau mijloace cunoscute de trai, el lucrează cu ziua. Proiectul îl opreşte de a fi alegător, căci îi cere o profesiune sau mijloace cunoscute de trai, ceea ce înseamnă a plăti o dare către Stat, adică a avea un *cens*, pe câtă vreme vechea lege îi dădea posibilitate de a fi alegător, fiind scutit de *cens*.

Or, cui pot profita aceste restricțiuni? Evident că nu elementului românesc, care pentru moment se găseşte în minoritate în oraşele din teritoriile alipite. În tot momentul, tineri săteni vin la oraş, mai ales după liberarea serviciului militar, şi proiectul, dacă se va admite nemodificat, îi va împedica de a fi alegători municipali.

Nu vedem pentru ce motive proiectul măreşte vârsta, măreşte termenul de domiciliu şi stabileşte un *cens*, căci îi cere o profesiune, şi toate profesiunile plătesc impozite, sau avere pentru care iarăşi se plăteşte dări. Proiectul stabilind aceste norme prin art. 371, violează dispozițiunile proprii ale sale din art. 20, care admite sufragiul universal, adică regimul electoral în care orice cetăţean are drept de vot, independent dacă are avere sau profesiune pentru care să plătească un impozit direct.

Noi credem că dispozițiunile art. 371 trebuiesc modificate şi puse în concordanță cu constituția, care admite sufragiul universal şi vârsta de 21 ani, iar domiciliul, să rămână cel stabilit de legea din 1886, adică 6 luni.

Dacă proiectul se votează şi alegerile se fac după noua lege, toate administrațiunile comunale din marile centre, în noile teritorii, vor fi în mâinile cetăţenilor români de origină etnică streină. Ideia dela care porreşte autorul proiectului e foarte justă. Principiile de justiție absolută reclamă ca acolo unde majoritatea populațiunei dintr'un oraş ar fi de origină maghiară întreaga administrațiune să fie maghiară, acolo unde germanii sunt în majoritate să fie germană, acolo unde origina populațiunei ar fi ebrei să avem o reprezentanță comună ebrei.

Dar s'ar putea găsi unii, care ar considera că acest principiu de justiție ideală nu convine cu caracterul de stat național român, că din momentul ce admitem acest caracter statului, trebuie să asigurăm o reprezentare a elementului românesc, fie ea chiar minoritară, în administrațiunea activă a marilor oraş.

Pentru a satisface curiozitatea acelor care s'ar preocupa de asemenea probleme, să luăm de pildă un oraş ca Temişoara cu o populațiune de orgină streină în majoritate. Să presupunem că corpul electoral ar fi de 20.000, din care numai 2000 Români. Presupunem că votează toți alegătorii şi că au de ales 40 consilieri. Vom avea două liste de pildă: una care a obținut 18.000 voturi şi alta 2000. Potrivit principiului reprezentării minorității vom avea ca rezultat că prima listă are $18000 \times 40 = 720.000 : 20.000 = 36$, pe prima listă sunt aleși 36, iar din a doua 4. Consiliul astfel alcătuit, alege prin scrutin secret 7 femei, adică 7 consilieri, alese de majoritate, din prima listă şi vor mări numărul cu încă

7 şi probabil şi cu delegații camerei de comerț industrie şi muncă pe câtă vreme cei din lista a doua nu își vor putea spori numărul cu nimic.

După aceea, conform art. 32, consiliul procede la alegerea primarului şi a delegațiunei permanente comunale, în care minoritatea nu poate să aibă nici un reprezentant, de şi delegațiunea se compune din 7 membrii şi 3 supleanți (art. 56).

În toate discuțiunile din consiliu, minoritatea nu poate avea nici o influență, căci ce poate reprezenta 4 membrii, față de 45?

Am arătat că această stare de lucruri se poate remedia dacă admitem membrii de drept, desființând cooptările femeilor. Să luăm de pildă Temişoara. Acolo ar putea face parte de drept: directorul școlii politehnice şi unii sau 2 profesori din aceeaș școală, directorul şi un profesor de anume specialitate dela școala superioară de artilerie, directorii liceelor de stat precum şi ai școlilor secundare şi profesionale de fete, revizorul școlar, directorul fabricii de tutun, un reprezentant al clerului ortodox, un reprezentant al clerului catolic, primul președinte al Curții de Apel, dirigintele sucursalei Băncii Naționale, precum şi directorii a 2 bănci mai mari, dirigintele oficiului telegrafo-postal, inginerii şefi de sericiu depinzând de ministerele de comunicații şi lucrări publice, 2 arhitecți din localitate desemnați de asociațiunea generală a arhitecților, 2 medici din localitate desemnați de asociațiunea generală a medicilor, decanul baroului de avocați, etc. Am avea în cazul acesta numărul Românilor sporit cu 20—22 membrii, iar al celorlalte elemente cu 4—5, ceea ce ar da pentru 50 membrii ai majorității o minoritate de aproximativ 25. În plus elementele românești intrate în consiliu ar fi elemente capabile, bine pregătite.

Delegațiunea permanentă comună se compune din 7 persoane. Consiliul comunal alege 3 membrii, iar guvernul desemnează 4, fiind că Temişoara e situată în zona frontieră, şi după cum am arătat, ar trebui ca, în această zonă, pentru moment, să existe o stare tranzitorie. Dar, s'ar putea admite ca alegerea să se facă tot pe baza reprezentării minorităților şi atunci am avea 4 consilieri ai majorității şi 3 ai minorității, primarul fiind desemnat de guvern dintre membrii consiliului (după cum am arătat în prima parte a acestui studiu). Consiliul astfel alcătuit va putea să coopteze cu o majoritate de $\frac{3}{4}$ din numărul consilierilor 10—15 persoane, de mare distincțiune şi pricepere fără deosebire de sex. Aceste persoane fac parte din comisiunile speciale de estetică comună, asistență socială, tehnică școlară, financiară, etc. alături de membrii consiliului, împărțiți în comisiuni; ele nu au vot deliberativ decât în aceste comisiuni, iar când sunt convocate la adunările plenare ale consiliului comunal, au numai vot consultativ.

Din această colaborare continuă a elementelor românești cu cele de orgină streină, nu poate ieși decât un rezultat multumitor. Şi Românii alături de Șvabii, care au știut să facă din Temişoara un oraş așa de frumos, vor căpăta spiritul de ordine, de economie, de sistematizare, și Șvabii vor profita alături de Români, căci vor învăța dela dânsii să-și iubească noua patrie, gășind în colaboratorii lor de toate zilele spirite luminate, vioaie, dornice de muncă pentru binele orașului.

Proiectul nu recunoaște femeilor dreptul de a fi alegătoare și eligibile. Or, după cum am arătat în partea I-a a acestui studiu (lit. h), acordarea dreptului electoral comunal la femei ar fi folositor pentru dezvoltarea orașelor, și formarea spiritului cetățenesc al femeilor. Dar, pe lângă aceste considerațiuni, găsim în proiect principiul că în consiliile comunale figurează membre femei, însă nu alese, ci cooptate. Și atunci cum se poate concepe ca femeia să fie socotită incapabilă de a fi alegătoare, dar că poate să fie membră în consiliu, poate să fie primar, poate să fie membră în delegația permanentă ea nu poate fi alegătoare, dar poate fi aleasă, nu direct de corpul electoral, dar printr-o alegere cu 2 grade: membrii consiliului comunal constituind corpul electoral pentru alegerea femeilor.

Ni se pare că proiectul face o complicațiune inutilă, care nu poate rezista la critică.

Primarul conform legii din 31 Iulie 1894 este și reprezentant al intereselor locale și reprezentant al guvernului în comună (art. 46 și 59). În Franța, unde există același principiu, cât și la noi, s'au adus serioase critici acestui sistem. Din moment ce se admite comuna ca un organism independent de stat, trebuie să aibă fiecare titluri separați în localitate. Interesele comune pot fi deosebite de ale Statului, comuna poate să se găsească în proces cu Satul. Proiectul de lege în art. 15 pare că admite acest principiu când în a'iniatul al II-lea spune: *In comuna urbană, prefectul este delegat al puterii centrale și primarul cap al administrațiunei comunale*. S'ar părea din citirea acestui text că primarul rămâne numai ca șef al administrațiunei comunale, că el nu mai e agent al puterii centrale, că proiectul vroiește să-i ridice prestigiul scoțându-l de sub această dependență față de puterea centrală; el a fost ales de concetățeni pentru a le conduce interesele orașului lor, autoritatea centrală are alți agenți în localitate, care să-i execute ordinele. Cu toate acestea, citiți art. 14: *Comuna și administrează singură, prin consiliu ales, interesele sale locale, și este în acelaș timp datoare a executa și măsurile de interes general ordonate de autoritatea centrală*. Adogați penult. alin. din art. 74: *când primarul nu a executat măsurile de interes general ordonate de autoritatea centrală, el poate fi desărcinat de ministerul de interne*.

În asemenea condițiuni e o jucărie de a scoate pe un primar capabil, dar care nu e plăcut ministrului. I se dau ordine, care nu pot fi executate decât în prejudiciul orașului, și primarul vroiește să apere interesele camerei, ce administrează, răspunzând ministrului și arătându-i inconvenientele ce ar rezulta din această executare; sau se dau ordine primarului a căror executare din cauza împrejurărilor locale necesitează întârziere, ministrul găsește ocaziune în această întârziere și desărcinează pe primar.

Desărcinarea are de efect că mandatul primarului încetează și el nu mai poate fi reales timp de 3 ani. (art. 78). În contra deciziunei ministrului, primarul nu are nici un mijloc de apărare.

După noi, ar trebui ca proiectul să rămână cu dispozițiunea din art. 15 desființându-se dispozițiile din art. 14 și 74 cu care se bate în cap și care de fapt desființează autonomia comunala.

În orice caz măsurile de suspendare și descărcare luate față de primar nu pot fi luate decât de consiliu, în cazul când el l'a ales, sau de minister în urma unei sentințe date de consiliul superior administrativ, care procedează ca instanță de judecată.

Am arătat în partea I-a a acestui studiu (litera d) că introducând scrutinul de listă ca la alegerile parlamentare nu se dă posibilitatea de a se alege cei mai buni gospodari și se menține politica. Trebuie să se dea posibilitatea alegătorului de a modifica lista ștergând și adaogând din alte liste numele persoanelor ce i s'ar părea mai pricepute pentru a conduce interesele comune.

O bună lege comunala trebuie să se ocupe și de procurarea mijloacelor bănești cu care autoritatea comunala poate să satisfacă multiplele obligațiuni ce are.

Proiectul prin art. 254 și unu. tratează în mod superficial chestiunea, el nu ne vorbește de nici un impozit comunal, de nici un monopol ce s'ar putea crea. Când ne vorbește de veniturile ordinare (art. 257 și 258) nu ni le arată, cum face legea din 31 Iulie 1894 prin art. 102, proiectul enumără veniturile extraordinare în art. 258, însă în mod greșit când socotește în aceste venituri taxele și veniturile pășunatului de pe islazurile comunale, precum și veniturile provenite din arenze și taxe conform legii vânzării băuturilor spirituoase (vezi art. 103 din legea dela 1894).

În art. 261 ne vorbește despre cheltuelile obligatorii, însă nu le enumără comp'ect cum face legea din 31 Iulie 1894 prin art. 111. Așa de pildă nu sunt arătate ca cheltueli obligatorii acele făcute cu iluminarea și pavarea stradelor, pentru aducerea apei, pentru plantațiuni, cheltuețile pentru facerea planurilor de aliniere și sistematizare a orașelor, etc., adică tocmai cele mai principale.

Am arătat în prima parte a acestui studiu mijloacele bănești, cu ajutorul cărora, credem, comunele vor putea ajunge să facă față cheltuelilor mereu crescânde; constatăm că proiectul nu se preocupă de aceste probleme.

Am arătat în prima parte a acestui studiu că într-o bună lege comunala ar trebui înlocuit principiul formulat de Roederer: *administrer c'est le fait d'un seul, deliberer celui des plusieurs*. Nu mai trebuie să admitem că numai primarul este administratorul comune și executorul deciziunilor consiliului comunal. Sistemul preferabil este ca o comisiune să fie însărcinată de consiliul comunal de a administra, fie care membru al comisiunei având conducerea și răspunderea față de consiliu a unui mare serviciu comunala.

În sistemul legii noastre din 1894 primarul poate delega parte din atribuțiunile sale unuia sau mai multor ajutoari de primar. În sistemul pe care îl preconizăm, consiliul comunal numește pe membrii comisiunei, ei își împart atribuțiunile după specialitate, ei dețin drepturile lor dela consiliu, nu dela primar care nu e de cât președintele consiliului.

S'ar părea că proiectul urmează sistemul preconizat de noi, căci creiază o delegațiune permanentă comunala, însă această delegațiune e tot un organ deliberant, care nu are drept de execuțiune propriu, căci tot primarul îi execută deciziunile (art. 66 al. 5), ca și pe ale consiliului comunal, această delegațiune e convocată de primar (art. 66 alin. 2); primarul poate ca și mai înainte

să delege unui ajutor al său parte din atribuțiunile sale (art. 66 ultim alin).

În rezumat, proiectul de lege pornește dela ideea foarte frumoasă a unificării. Având comune urbane supuse la 4 legislațiuni diferite: româună, austriacă, rusă și ungară, proiectul voințe să le supună pe toate la o singură lege. Dar, de și constatarea cea mai superficială ne arată că sub imperiul legislațiunei comunale austriace, ungare și chiar ruse, comunele s'au dezvoltat mult mai bine decât sub regimul legii noastre din 1864 și 1894, proiectul voințe să facă unificarea neîmprumutând nimic din părțile bune ale legiurilor austriace și ungare și reproducând aproape în întregime dispozițiunile din vechea noastră lege, cu modificări în sens centralizător.

Proiectul așa cum se prezintă e inferior proiectului din 1921, la care au colaborat oameni cu multă experiență în ale administrațiunei; acel proiect cuprinde un sistem armonic, în care cele mai multe din marile probleme administrative găseau satisfacere într'o măsură mai mare decât în actualul proiect. Chiar în proiectul făcut de cercul de studii al partidului liberal găsim multe dispozițiuni mai favorabile pentru dezvoltarea comunelor.

Ar fi cu totul greșit, dacă s'ar considera lipsurile ce prezintă proiectul ce am analizat ca o critică adusă actualului ministru de interne. Avem foarte mare considerațiune de personalitatea distinsă a d-lui General Văitoianu, dar un om politic, cât de capabil, nu poate să fie universal, el a trebuit să se adreseze unor specialiști, probabil îmbibați de doctrinele centralizatoare.

Experiența făcută cu alcătuirea acestui proiect cum și a altor legi ne dovedește că ar trebui cât mai curând înființat consiliul legislativ, pe baze serioase, căci numai astfel se va putea face unificarea legislațiunei repede și în condițiuni multumitoare.

Credem că, în urma acestui studiu cu totul obiectiv, dacă doctrina guvernului și a ministrului e descentralizatoare, se vor introduce modificări în sensul celor arătate de noi.

Paul Negulescu

Profesor de drept administrativ
la Universitatea din București.

JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Secția II

Audiența dela 15 Iunie 1923

Președența D-lui Oscar N. Nicolescu, președinte

Gh. Manolescu cu V. Popuțoae

IMPĂRȚEALĂ. — DACĂ UN COMOSTENITOR POATE ÎMSTRĂINA O PORȚIUNE DETERMINATĂ DIN AVEREA SUCCESORALĂ. — ART. 786 C. CIVIL.

IMPĂRȚEALĂ. — CREDITORII. — DREPTUL DE A INTERVENI LA ÎMPĂRȚEALĂ. — DACĂ POT ATĂA ÎN NUMELE LOR UN PARTAJIU DEFINITIV. — ART. 785 C. CIVIL.

IMPĂRȚEALĂ. — TERȚII ACHIZITORI DE DREPTURI REALE. — DREPTUL LOR DE A BENEFICIA DE DISPOZIȚIILE ART. 785 C. CIVIL.

IMPĂRȚEALĂ. — HOTĂRÂRE DE PARTAGIU, — OPOZABILITATEA ȘI FATĂ DE CREDITORII ȘI SU CEBORII CU TITLU PARTICULAR A UNUI COMOSTENITOR. — ART. 785 C. CIVIL.

1. În materie de eșire din indiviziune un comostenitor nu poate înstrăina în mod valabil o parte determinată din averea stăpănită indiviz, decât dacă acea parte îi este atribuită definitiv în lotul de împărțeală ulterioară, de oarece potrivit art. 786 c. civil fie care cohererede este prezumat că a moștenit singur și imediat toate bunurile cari compun partea sa și că nu a fost nici odată proprietar pe celelalte bunuri ale succesiunei.

2. Dacă legiuitorul a conferit creditorilor prin art. 785 c. civil, dreptul de a face opoziție și de a interveni la împărțeală ca să împedice fraudă, le-a refuzat însă dreptul să atace în numele lor partajul desăvârșit, dacă n'a făcut opozițiune sau intervențiune, chiar când ar oferi să dovedească că împărțeala s'a efectuat în fraudă drepturilor lor și cu coluziune între loți copartajanții, partajul fiind irevocabil în privința lor.

3. Cu toate că art. 785 în dispozițiunile sale vorbește numai de creditorii moștenitorilor, totuși aceste dispozițiuni se aplică și terțiilor achizitori de drepturi reale, cari sunt interesați ca partajul să nu fie făcut în fraudă lor, precum este dobânditorul unui drept de proprietate sau de uzufruct asupra unei porțiuni indivize din moștenire, dat fiind, că dreptul lor de a interveni se justifică pe același temei ca și dreptul creditorilor lor.

4. Deși în principiu hotărârile judecătorești ca și convențiunile, nu și produc efectele de cât între părțile litigante, totuși o hotărâre definitivă de partagiu este opozabilă creditorilor și tuturor succesorilor particulari ai unui moștenitor, cari nu au fost chemați în proces, dacă ei n'au făcut opozițiune sau intervențiune conform art. 785 c. civil.

No. 302.—Casată, în urma recursului făcut de Gh. Manolescu, decizia No. 19/923 a Curții de Apel din Iași s. I, în proces cu V. Popuțoae. S'a citit raportul făcut în cauză de d-l Consilier A. Procopiu. S'au ascultat d-nii avocați C. Florian în dezvoltarea motivelor de recurs și d-l avocat Sima Niculescu în combateri.

Curtea deliberând,

Asupra motivului de casare:

„Violarea art. 786 C. c., întrucât actul de vânzare prezentat de contestator înaintea Curții de Apel cu data 19 Mai 1910 nu a putut să confere proprietatea terenului în baza principiului de-clarativ al împărțelii și că contestatorul nu a putut prescrie nefiind de bună credință, întrucât știa (nemo censetur ignorare legem), că a cumpărat un drept indiviz din succesiune, care se va determina prin partaj. Contestăția era inadmisibilă în drept, de oarece nimeni nu se poate opune la executarea unei hotărâri pentru eșire din indiviziune pe simpla împrejurare că e

un terțiu, care posedă și are un drept câștigat dela un erede și că n'a luat parte la judecată. Regula „res inter alios acta” nu e aplicată în defavoarea recurentului, căci i-ar răpi, în speță, beneficiul celor două grade de jurisdicțiune”.

Având în vedere decizia supusă recursului din care se constată că, încetând din viață preotul Iordache Manoliu și soția sa Catinca I. Manoliu, a rămas mai multă avere și 7 copiii; că cerându-se esirea din indiviziune, Tribunalul Roman a admis acțiunea prin sentința No. 460 din 1909, și a atribuit loturile formate în modul următor: lotul No. 1 Sofiei Muneteanu, lotul No. 2 lui Ion Manoliu, lotul No. 3 lui Grigore Manoliu, lotul No. 4 Mariei Apostolescu, lotul No. 5 lui Vasile Manoiu, lotul No. 6 Sevastitiei Chiriteșcu, și lotul No. 7 lui Gheorghe Manoliu; că, în 1910, prin actul autentificat de de Tribunalul Roman la No. 704, Vasile Poputoaie cumpără dela Ion și Grigore Manoliu, părțile lor de pământ astfel cum le-a fost atribuite de Tribunal prin tragere la sorti, iar în 1912, Gheorghe Manolescu cumpără aceleași părți de pământ dela Ion și Grigore Manoliu cum și drepturile succesoriale ale altor trei moștenitori; Gheorghe Manolescu ca reprezentant al drepturilor celor cinci moștenitori, face apel contra sentinței de partaj a Trib. cu No. 460 din 1909, și Curtea de apel, anulând actul de expertiză procede la o nouă tragere la sorti și atribue prin decizia No. 52 din 1911 lui Gheorghe Manolescu loturile cu numerele 1, 2, 4, 6 și 7, așa că în partea lui Ion și Grigore Manoliu cad loturile cu No. 3 și 7 în loc de 2 și 8 cum le căzuse la Tribunal; că procesul s'a urmat la Curtea de apel fără a fi pus în cauză și Vasile Poputoaie, deși avea în posesiunea sa pământul atribuit de Tribunal autorilor săi Ion și Grigore Manoliu; că decizia Curții de apel fiind pusă în executare, portărelul prin procesul-verbal din 12 Mai 1921 pune pe Gh. Manolescu în posesiunea și a terenului deținut de Vasile Poputoaie; că la această executare, Vasile Poputoaie face contestațiune pe motiv că decizia ce se execută este dată fără să fi fost chemat și dânsul, așa că nu-i poate fi opozabilă; că Curtea de apel, prin decizia adusă în recurs, a admis contestația și a anulat executarea făcută de portărel în ce privește terenul aflat în posesiunea lui V. Poputoaie;

Că, pentru a da această soluțiune, Curtea de apel argumentează că V. Poputoaie stăpânește terenul în litigiu în baza unui act de cumpărare dela aceiași moștenitori cari au vândut și lui G. Manolescu, însă cu un act transcris anterior; că, contestatorul având un drept asupra terenului, nu poate fi prejudiciat prin executarea deciziei de împărțială care nu poate avea efect, de cât între părțile care au figurat în proces; că, deși este adevărat că din cauza efectului declarativ al partajului, actul de cumpărare nu a putut să confere contestatorului V. Poputoaie proprietatea terenului în litigiu și că dânsul nici nu a putut prescrie pe baza acestui act, nefiind de bună credință, însă aceste chestiuni nu pot fi rezolvate pe calea contestațiunii la executare, ci pe calea unei acțiuni principale în revendicare, la care trimite pe G. Manolescu, ca să-și valorifice drepturile sale.

Considerând că, în materie de esire din indiviziune, un comostenitor nu poate înstreina în mod valabil o

parte determinată din averea stăpânită indiviz, decât dacă acea parte îi este atribuită definitiv în lotul său prin împărțială ulterioară, de oarece, potrivit art. 786 cod. civil fiecare coerede este prezumat că a moștenit singur și imediat toate bunurile care compun partea sa și că n'a fost niciodată proprietar pe celelalte bunuri ale succesiunii;

Considerând că, după art. 785 cod. civil, creditorii unuia din copartageanți, ca nu cumva împărțială să se facă în fraudă drepturilor lor, pot pretinde să fie prezenți la partagiu și să intervină cu speșele lor; că nu pot însă, să atace o împărțială săvârșită, afară numai dacă s'a făcut în lipsa lor și fără să se țină de seamă de opozițiunea lor;

Că, de aci rezultă că legiuitorul, pentru a asigura stabilitatea partajului și a evita anularea lui, care poate compromite numeroase interese, a substituit mijlocul preventiv mijlocului represiv; că a conferit creditorilor dreptul de a face opozițiune și de a interveni la împărțială ca să se împiedice fraudă, dar le-a refuzat dreptul să atace în numele lor partagiul desăvârșit, dacă n'au făcut opozițiune sau intervențiune, chiar când ar oferi să dovedească că împărțială s'a efectuat în fraudă drepturilor lor și cu coluziune între toți copartageanții, partagiul fiind irevocabil în privința lor.

Considerând că, deși legea vorbește numai de creditorii moștenitorilor, totuși nu există nici o îndoială că această dispozițiune se aplică și terților achizitori de drepturi reale cari sunt interesați ca partagiul să nu fie făcut în fraudă lor, precum este dobânditorul unui drept de proprietate sau de uzufruct asupra unei porțiuni indivize din moștenire, dat fiind că dreptul lor de a interveni se justifică pe același temel și dreptul creditorilor lor.

Considerând că, astfel fiind, deși în principiu hotărârile judecătorești ca și convențiunile, nu și produc efectele lor de cât între părțile litigante, totuși o hotărâre definitivă de partagiu este opozabilă creditorilor și tuturor succesiorilor particulari ai unui moștenitor care nu au fost chemați în proces, dacă ei n'au făcut opozițiune sau intervențiune conform art. 785 cod. civil.

Considerând, în speță, că dacă intimatul Vasile Poputoaie nu a fost chemat în instanța de apel, aceasta se datorește neglijenței sale, căci nu a făcut nici opozițiune și nici intervențiune în apărarea drepturilor sale înaintea Curții de apel, cu atât mai mult cu cât avea cunoștință de împărțială ce se efectua, de oarece cumpăraseră pământul în litigiu dela Ion și Grigore Manoliu, în urma pronunțării sentinței Tribunalului care-l atribuiseră celor doi și care însă nu era definitivă.

Că, dar, întru cât Vasile Poputoaie nu a intervenit la împărțială, dânsul nu se mai poate împotrivi la executarea deciziunii de împărțială și Curtea de apel judecând contrariul pe simplul motiv că este un terțiu care posedă și care n'a luat parte la judecată, a violat principiile puse în art. 785 și 786 cod. civil și a dat o hotărâre casabilă.

Pentru aceste motive, casează.

INALTA CURTE DE CASAŢIE ŞI JUSTIŢIE

Secția III

Audiența dela 25 Mai 1923

Președenția d-lui Dem. G. Tazlăuanu, Președinte

Banca Moldova cu Leon Leibovici

SECHESTRU ASIGURĂTOR. — MATERIE COMERCIALĂ. — CERERE DE RIDICAREA LUI. — CAUȚIUNE. — CARE ESTE CUANTUMUL LA CARE TREBUE ÎNDATORAT DEBITORUL. — (ART. 617, 740 PR. CIV., 907 ȘI 908 C. COM.).

Deși art. 740 pr. civ., desființează toate legile, decretetele și regulamentele contrarii acelei proceduri, totuși menține în vigoare toate dispozițiunile de procedură cuprinse în codul comercial și întru cât în cartea V a codului de comerț, rezidă dispozițiunea art. 908, desigur că legiuitorul s'a referit la ea și prin urmare citatul articol, cuprinzând dispoziții procedurale, n'a fost desființat și deci aplicarea lui are loc și astăzi.

În speță, indiferent de această aplicațiune, decizia atacată se menține și din împrejurarea că făcând chiar aplicațiunea art. 617 pr. civ. încă dreptul instanței de a aprecia cauțiunea îi este liber lăsat și ca atare poate obliga la o sumă egală valorii creanței, în caz de ridicarea sechestrului.

No. 617. — Respins recursul făcut de Banca Moldova contra deciziei No. 98/922 a Curții de Apel Iași s. II dată în proces cu Leon Leibovici. S'a citit raportul d-lui consilier Eft. Antonescu. S'au ascultat: d-nii avocații Filderman p. recurentă și Pillat pentru intimat.

Curtea deliberând,

Asupra motivului I și II de recurs;

„I) Violarea art. 740 pr. civ. combinat cu art. 617 și urm. pr. civ., și cu art. 908 C. com. Art. 740 pr. civ. a abrogat toate legile contrarii, afară de dispozițiile de procedură cuprinse în codul de comerț. Curtea pretinde însă art. 908 cod. com. cuprinde dispoziții de procedură, deci n'a fost abrogat de codul comercial și anume toate dispozițiunile din cartea IV a codului de comerț. Curtea mai violează citatele texte, pretinzând că în fapt și după un text și după altul cererea sechestrului sau suspendarea lui nu poate fi admisă de cât pe baza unei cauțiuni, că, prin urmare discuțiunea neputând fi decât asupra cuantumului ei, Curtea, în aprecierea sa, ar putea să-l fixeze și conform art. 617 pr. civ. la acea sumă, pe care textul art. 908 cod. com. prevede, de unde Curtea mai trage concluzia că deci art. 908 nu e desființat“.

„II) Violarea și greșită interpretare a art. 740, 613 și 617 din proc. civ., întrucât instanța de fond, deși recunoaște că art. 740 pr. civ., abrogă acele dispozițiuni procedurale, cuprinse în codul de comerț, care ar fi contrazise în mod evident de noua procedură, totuși, prin violarea art. 740 pr. civ., și nerecunoașterea art. 613 și 617 pr. civ., ne aplică rigorile art. 908 din cod. com. și ne obligă a da cauțiune în consecință“.

Având în vedere că din decizia cu No. 98 din 11 Octombrie 1922 a Curții de apel Iași secția II, atacată cu recurs, se constată că Leon Leibovici, intentând contra Băncii Moldova acțiune comercială pentru restituirea unui depozit în sumă de 2829.12.10 lire sterline și 2.151,15 franci francezi, cu procente și cheltuieli, sau valoarea lor în sumă de 1.813.696.50, a obținut, pentru asigurarea creanței sale, aplicarea unui

sechestrul pe orice avere mobilă a băncii, sub dar de cauțiune; că acest sechestrul a fost suspendat, la cererea băncii, prin depunerea unei cațiuni de 1.000.000 lei, însă L. Leibovici făcând apel contra jurnalului de suspendare a aplicării sechestrului, Curtea de apel l'a admis, majorând cauțiunea la 1.813.696.50 lei, potrivit art. 908 din cod. com.

Având în vedere că instanța de apel pentru a-și motiva decizia dată constată că, deși art. 740 pr. civ., modificat în anul 1900, desființează toate legile, decretetele și regulamentele contrarii acestei proceduri, totuși menține în vigoare toate dispozițiunile de procedură cuprinse în codul comercial și întrucât în cartea IV a codului de comerț rezidă art. 908, din procedura codului comercial, desigur că legiuitorul s'a referit la ea și prin urmare citatul articol, cuprinzând dispoziții procedurale, n'a fost desființat și deci aplicarea are loc și astăzi; că, în speță, fiind vorba de o acțiune comercială, după cum învederează și Curtea de fond, prin deciziunea sa, ea este supusă regulilor de procedură edictate de codul comercial, prin urmare și sechestrul asigurător, cerut sau ridicat are aceeași soartă, nefiind cazul a se aplica în speță dispozițiunile art. 617 pr. civ.

Considerând că, indiferent de această aplicațiune, decizia atacată cu recurs se menține și din împrejurarea că, făcând chiar aplicațiunea art. 617 pr. civ., încă dreptul său de a aprecia cauțiunea îi era liber lăsat instanței de fond și ca atare putea obliga, în cazul judecat, la o sumă egală valorii în lei a ordinului de plată, ceea ce tocmai a făcut.

Având în vedere că, în adevăr, Curtea de apel spune în considerentele sale: „în fapt, și după un text, (art. 617 pr. civ.) și după altul (art. 908 c. com.) suspendarea sau ridicarea sechestrului nu poate fi admisă decât tot pe baza unei cauțiuni și prin urmare discuțiunea nu poate fi decât numai în ce privește cuantumului ei, pe care Curtea, în virtutea dreptului său de apreciere ar putea să-l fixeze și conform art. 617 pr. civ., la aceeași sumă pe care textul articolului 908 c. com. o prevede“.

Considerând că, pronunțându-se astfel, Curtea de apel n'a comis nici o violare a textelor de lege invocate, ci a făcut o justă aplicare a codului comercial, art. 908; că chiar dacă s'ar fi întemeiat pe dispozițiunile art. 617, pr. civ., încă Curtea a făcut o dreaptă aplicațiune a acelor dispozițiuni, ceea ce atrage de drept respingerea recursului, motivele invocate nefiind întemeiate;

Pentru aceste motive, respinge recursul.

O' servație. — Deciziunea reprodușă mai sus se ocupă, pentru întâia oară, de chestiunea de a se ști, dacă în materie de sechestrul comercial are a se aplica procedura civilă sau textele referitoare din condica comercială; cu alte cuvinte, dacă, față de dispozițiunile art. 740 pr. civ., articolele 907 și 908 își mai au vre-o aplicațiune.

Am mai arătat, cu alt prilej¹⁾, că asupra acestei contr'verse s'au emis două opinii extreme și una intermediară.

1) Vezi, pentru detalii și jurisprudență, nota în *Pand. Rom.* 23. 2. 53 și asupra sechestrului asigurător.

După o primă teorie, sechestrul comercial are a fi reglementat de art. 613 și urm. pr. civ., care au abrogat art. 907 și 908 c. com. După cea de a doua, dispozițiile din aceste articole, constituind niște reguli de procedură, referitoare la încuviințarea și ridicarea sechestrului comercial, n'au fost abrogate de art. 740 pr. civ., și deci ele sunt singurele texte aplicabile în materie. În fine, după părerea intermediară, trebuie făcută distincție între instituirile de drepturi și regulile de procedură cuprinse în art. 907 și 908 c. com., dat fiind că aceste articole nu pot fi socotite că conțin numai norme procedurale.

Pentru lămurirea chestiunii din speță, suntem obligați a reproduce textele în discuțiune:

Art. 617 pr. civ. — „Dacă datornicul va da în toate cazurile garanție îndestulătoare, judecătoria va putea ridica sechestrul de asigurare”. Iar art. 615, *in fine*, arată că, în cece privește cuantumul cauțiunii, aceasta se va fixa de judecată.

Art. 740. „Toate legile, decretul și regulamentele contrarii legii de față, afară de dispozițiile de procedură cuprinse în codul comercial, sunt desființate”.

Art. 908 c. com. — „Sechestrul asigurător nu poate fi ridicat decât dacă debitorul va consemna suma, capital, interese și cheltuieli, pentru care s'a înființat acel sechestrul.”

Din combinația tuturor acestor texte, putem preciza că ceea ce art. 740 pr. civ., a înțeles să abroge au fost toate regulile contrarii, în afară de dispozițiile de procedură comercială. Cu alte cuvinte, au fost desființate: a) instituirile de drepturi din orice lege, contrarii procedurii civile și b) regulile de procedură contrarii din orice lege, afară de codul comercial.

Conțin art. 907 și 908 c. com. instituirii de drepturi sau sunt norme de procedură?

S'ar părea că normele de procedură nu-și au sediul decât în codul de procedură civilă, după cum instituirile de drepturi nu pot exista decât în codul comercial sau civil. Nimic mai greșit decât această deducțiune, cu aparență logică. Atât codul comercial, cât și cel civil cuprind o mulțime de reguli procedurale, după cum procedură civilă conține tot atâtea instituirii de drepturi, amestecate printre textele sale.

Art. 907 și 908 c. com. conțin, prin urmare, și instituirii de drepturi, dar și dispoziții de procedură. Astfel, în speță, obligarea debitorului la cauțiune este o regulă de procedură, fără care dreptul său de a cere ridicarea sechestrului, învuiințat creditorului, nu poate fi pus în mișcare.

Dar care este cuantumul acestor cauțiuni?

Dispozițiunea art. 908 aliniatul final fiind o regulă de procedură, n'a fost abrogată de art. 740 și cu toate că este contrarie art. 617 pr. civ., ea e singura dispoziție aplicabilă în materie de sechestrul comercial, deci cuantumul garanției trebuie să fie egal cu valoarea creanței, preluată prin acțiunea de fond.

Aceasta, ni-se pare că este soluționarea juridică a problemei și ea a fost consacrată în prima parte a deciziunii de față.

În a doua parte a hotărârii sale, însă, Îalta Curte, confirmând argumentarea instanței de fond, motivează că, chiar dacă nu s'ar face aplicațiunea art. 908 al. ult., soluțiunea din speță se menține și pe împrejurarea că Curtea de apel a putut aprecia cuantumul

cauțiunii la o sumă egală valorii litigiului, în virtutea art. 617 pr. civ.

Această argumentare nu poate fi primită, odată ce s'a luat de bună aplicarea art. 908 c. com., — indiferent că rezultatul la care duce e același în fapt — fiindcă noțiunea de *ap eciere* nu se conciliază cu alin. final al art. 908, astfel încât nu se poate recunoaște judecătorului facultatea de alegere între cele două texte, care se exclud.

Înlăturând, prin urmare, a doua justificare a soluțiunii din deciziunea raportată mai sus, credem că Îalta Curte restabilește adevăratele principii în materie de sechestrul comercial, numai prin aplicarea art. 908 c. com.

De altfel, menținerea regulilor de procedură comercială în vigoare, chiar atunci când sunt contrarii procedurii civile, are o rațiune ușor de înțeles. Codul comercial, cu tot complexul lui de norme, și în deosebi dispozițiunile lui procedurale sunt mai adecvate raporturilor comerciale, decât acele din procedură civilă, și ocrotesc în mod mai eficace creditul, care constituie suportul tranzacțiilor negustorești.

George Iuliu.

BIBLIOGRAFIE

A apărut:

Legiuri silvice. — *Codul silvic* din 1910, cu modificările din 1919, 1920, 1921 și 1923, aplicabil în tot cuprinsul României întregite, adnotat și comentat de **Corneliu Botez**, consilier la Îalta Curte de Casație și Justiție.

Această nouă lucrare a d-lui consilier Botez, formează un volum tipărit cu multă îngrijire în editura „*Culturei Naționale*”. — Costul unui exemplar legat și tipărit pe hârtie velină este de **lei 150**.

„**Pandectele Române**” — sub direcțiunea d-lui **C. Hamangiu**, consilier la Îalta Curte de Casație

A apărut caetul 6 și 7 pe Septembrie, cuprinzând un bogat material de doctrină și jurisprudență română străină, numeroase note critice, recenzii și bibliografii juridice.

Caetul No. 8 va apare în Octombrie.

George D. Nedelcu. — **Justiția Română sub ocupațiune.** — Un volum în 8 de 426 pagini. — București, Atelierele grafice Soceo et. Co. Soc. Anonimă, 1923.

Prețul 90 Lei

Administrația revistei roagă pe d-nii abonați în întârziere a-i trimite costul abonamentului rămas neachitat.